

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Президії НАН України
від 06.04.2022 № 101

КОНЦЕПЦІЯ
цільової програми наукових досліджень НАН України
«Поствоєнні чинники соціально-економічної резильєнтності
України»

Цільова програма наукових досліджень НАН України «Поствоєнні чинники соціально-економічної резильєнтності України» відповідає пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки, затвердженим Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

Проблеми, на розв'язання яких спрямована програма

Стрімкість масштабних глобальних зрушень (демографічних, соціополітичних, екологічних, передусім кліматичних, біологічних, зокрема пов'язаних із новими дуже небезпечними захворюваннями, як-от COVID-19, економічних, зокрема обумовлених діджиталізацією й роботизацією, інформаційних, технологічних тощо) у сучасному світі утворила нову реальність – зовнішні виклики навіть в умовах мирного часу почали загрожувати самому існуванню людської цивілізації та її окремих складових. Саме тому світова економічна думка демонструє зосередженість на дослідженнях «resilience» загалом і різних проявів та потенційних можливостей забезпечення стійкості соціально-економічних, політичних, екологічних систем зокрема.

В Україні наслідки численних загроз глобального характеру (коронакризи, яка обумовила підвищення смертності населення, економічну рецесію, зниження рівня життя й злам багаторічної тенденції скорочення бідності населення, багаторазового зростання ціни на газ і спровокованої цим інфляції, складного переходу до цифрової економіки за необхідності збереження традиційного виробництва й зайнятості населення, кліматичних катаклізмів із пов'язаною з цим необхідністю декарбонізації економіки, що також неминуче віддзеркалиться на якості життя населення, старіння населення і робочої сили у поєднанні з неконтрольованою міграцією тощо), набули небаченого від часів Другої світової війни значення внаслідок шоків подій розпочатої у лютому 2022 року воєнної агресії РФ на території України. Значна руйнація виробничої та соціальної інфраструктури, багатомільйонні потоки біженців за кордон і до відносно спокійних західних областей,

неминучий катастрофічний економічний спад, забруднення довкілля й численні загрози техногенних катастроф – все це обумовлює необхідність не лише відновлення зруйнованої економіки, як це завжди буває в повоєнні часи. Перед країною має стояти більш амбітне завдання – розбудова нової модерної економіки, яка не шкодитиме природі, трансформація суспільства відповідно до принципів демократії й справедливості, збереження й розвиток тих виняткових суспільних зрушень, що відбулися на хвилі патріотизму, і започаткування нових, які убезпечать нас від корупції та комплексу меншовартості. Водночас нова система має бути дуже стійкою та пружною, максимально убезпеченою від руйнування внаслідок дії принаймні передбачуваних нових викликів і загроз.

Вітчизняна наука має розробити методологічні засади дослідження категорії соціально-економічної резильєнтності у новітніх умовах складного поєднання чинників глобального характеру, зовнішніх викликів та загроз, із внутрішніми чинниками національного характеру; з'ясувати потенціал соціально-економічної резильєнтності країни відповідно до кількох сценаріїв закінчення війни (за часом, територіальним поширенням руйнівних процесів, ступенем руйнування, масштабом та характером міграційного руху, мірою реалізації екологічних загроз); визначити можливості реалізації потенціалу відновлення та запропонувати коротко-, середньо- та довгострокові напрями реагування з боку влади та громадянського суспільства.

Мета, наукові та практичні завдання програми

Метою програми є визначення потенціалу соціально-економічної резильєнтності України та розбудова принципів, цілей та завдань стратегії його реалізації.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

- оцінка соціальних втрат внаслідок воєнної агресії Росії (включаючи прямі та непрямі втрати у короткостроковому періоді та середньостроковій перспективі);
- розроблення методології оцінювання потенціалу соціально-економічної резильєнтності;
- визначення основних сфер формування ризиків соціально-економічної резильєнтності України (зовнішніх і внутрішніх);
- розроблення необхідного методичного інструментарію, формування інформаційного поля, апробація теоретико-методичного забезпечення оцінювання;

- оцінка отриманих результатів, визначення можливостей реалізації потенціалу відновлення;
- розроблення стратегічних напрямів поствоєнного соціального відновлення;
- розроблення нової моделі управління на основі досягнутих результатів та оцінки впливу.

Структура (основні проблемно-тематичні розділи) програми

Враховуючи поєднання багатоаспектності соціально-економічної резильєнтності із надзвичайно високою диверсифікацією ситуації за окремими великими територіями та з огляду на науковий потенціал НАН України, в рамках цільової програми варто зосередитись на таких аспектах:

- демографічна резильєнтність (можливості збереження демографічного потенціалу під впливом, передусім, масштабних міграційних переміщень і загальних втрат цивільного населення і військових);
- потенціал відновлення ринку праці України та її великих територіях під впливом необхідної цифровізації, роботизації, декарбонізації економіки, зрушень експортно-імпортних процесів і квот, руйнування виробничої й соціальної, передусім житлової, інфраструктури, можливостей повернення до України біженців з-за кордону, старіння робочої сили і масштабної трудової міграції за кордон та до метрополісів;
- мінімізація екологічних ризиків та загроз національній і територіальним соціально-економічним системам, сформованим під час воєнних дій;
- фінансове забезпечення резильєнтності національної соціально-економічної системи.

Основні очікувані результати виконання програми

- Наукові засади соціально-економічної резильєнтності України;
- Оцінювання потенціалу соціально-економічної резильєнтності України, диференційованої за рівнями управління та територіями;
- Оцінка поточного стану та новітніх тенденцій резильєнтності, визначення основних викликів та ризиків у повоєнний період;
- Стратегічні й тактичні пріоритети забезпечення соціально-економічної резильєнтності України на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу.

Наукові і практичні результати робіт за програмою в процесі її реалізації направлятимуться центральним та місцевим органам влади і самоврядування відповідно до їх профілю у вигляді науково-аналітичних доповідей, наукових записок із пропозиціями та рекомендаціями, обговорюватимуться на вітчизняних і міжнародних наукових і науково-практичних зібраннях різного рівня, оприлюднюватимуться у провідних наукових виданнях.

З метою інформаційної підтримки наукових напрацювань передбачається публікація матеріалів у мас-медіа.

Керівник (голова Наукової ради) програми

академік НАН України Елла Марленівна Лібанова

Терміни виконання програми: 2022–2024 рр.